

- 40 *blir* || är
- 41 *Tatariskan [...] Kasan.* || Tatariskan, som med största fördel torde kunna *studer[as]* läras studeras i Kasan.
- 42 *för att* || att
- 43 *begynna* || 1. ~ || 2. under vintern selsätta
- 44 *under [...] studera* || 1. studera || 2. ~ || 3. studera
- 45 *Mordviner* || Tscheremisser
- 46 *Under [...] vinter* || 1. W[intern] || 2. Följande vintern || 3. Den derpå följande vintern <- ->
- 47 *är* || wore
- 48 *på [...] tid* || och dröja der ett helt år
- 49 *derstädes* || der
- 50 The ms cr of the travel report published here is not preserved, but its original version, containing many differences in expressions compared with this one, can be found in Castrén's travel diary beginning on 10 April 1845, see from p. 987 on. The report was published partly in *Morgonbladet* No. 59–61/1845 (Castrén 1845c) and partly in the journal *Suomi* (Castrén 1846e), and also in Castrén 1855: 5–17, 23–36 where the two earlier publications were combined. This publication follows the structure of Castrén 1855 but the spelling of Castrén 1845c and 1846e except for corrections of some obvious misprintings.
- 51 In traditional Slavic culture it was prohibited or at least not recommended to initiate any new action on Mondays, such as traveling out of the town or building a house. Амосова 2005 (<http://www.ruthenia.ru/folklore/amosova3.htm>). (TS)

17 Petersburg och derstädes studera Turkiska språket, ¶ hvars kannedom blir⁴⁰ för mitt ändamål oundgängligen nödvändig, emedan det med Turkiskan närbeslägtade Tatariska språket är till sin grammatikaliska byggnad högst ofullständigt utredt. Till följe af mina föregående studier i Turkiskan hoppas jag under hösten kunna förvärfva mig en tillräcklig insigt i detta språk, för att kunna begynna med Tatariskan⁴¹. Detta språk torde med största fördel kunna studeras i Kasan. Åtminstone wore jag här bäst i tillfälle för⁴² att begynna⁴³ med Tatariskan. Detta språk har jag ärnat under⁴⁴ vintern studera i Kasan, med särskildt afseende fästadt wid den Kasanskt-Tatariska dialecten, som enligt sakens natur bör närma sig mest de i nejden bosatta folkstammars språkarter. Wären och hela sommaren skulle jag komma att vistas hos Tschuwascher och Tscheremisser, samt hösten hos Mordviner⁴⁵. Under⁴⁶ påföljande vinter är⁴⁷ jag sinnad att begifva mig till Sibirien på⁴⁸ ett helt års tid, för att undersöka de derstädes⁴⁹ bosatta Finska och Tatariska folkstammars språkförvandtskap. Skulle det, såsom jag förmodar, lyckas mig att under resan göra några besparingar af understödet, så will jag använda den till anställande af ytterligare undersökningar, vare sig af Sibiriska eller andra till den Skythiska stammen hörande språk.

16 Utdrag ur Reseanteckningar 1845 af Doct[or] M. A. Castrén.⁵⁰

Kasan den 29 April (11 Maj) 1845.

Efter att hafva ombesörjt mina viktigaſte angelägenheter i S:t Petersburg, anträdde jag den (12) 24 Mars fortsättningen af min Sibiriska resa. Nyssnämnda dag råkade vara en af Rys-sarne så kallad *черный день*, dies infaustus, eller med andra ord en *Måndag*, d. ä. en sådan dag, på hvilken ingen rättroende kristen i Ryssland företager sig en resa.⁵¹ Uti denna omständighet funno mina vänner en förevändning att ännu söka qvarhålla mig en dag i Petersburg; men "tjensten går framför vänskapen," säger ett ryskt ordspråk, och för öfrigt ansåg jag det ej heller löna mödan att af 3 X 365 tjänstedagar för vänskapens räkning bestjåla kronan på blott en enda. Undfågnad med en god frukoſt och ömma människors välsignelser, satte jag mig alltså på den bestämda dagen uti en slåde, som utom mig äfven herbergerade min reskamrat Cand[idatus] Bergstadi och Sitka-fararen Pastor Plathan.⁵² Med tre raska hästar, en god kusk och en lätt slåde hoppades jag uti en snabb och munter färd finna en afledning för vissa känslor, de der uti ögonblick, sådana som det närvarande, ändock ogera låta bortblanda sig; men den fatala måndagen bragte straxt utanför Moskowska tullen ett odrägligt yrväder öfver mig. I en välförsedd Rysk slåde lider man lekamligen ej särdeles af

52 In Johan Reinhold Bergstadi's diary on March 12/24, it can be found that they had planned their departure already for Sunday evening: "I går voro vi på middag hos Sirén. Skulle resa på aftonen, men deraf vardt ingenting. Under qvälens lopp dracks toddy hos oss. [...] Kl. 7 på morgonen i dag voro hästarne beställda, men inpackningen i slådan och öfriga anstalter för afresan gjorde att vi dröjde ända till kl. 12 på dagen. En rikelig och präktig afskedsfrukost äts dessförinnan hos Siréns." Rancken 1884: 8–9.

Johan Reinhold Bergstadi (1820–1850) followed Castrén from the beginning of the journey until the spring of 1847, when he returned first to Kazan' and from there back to Finland because of deteriorating health. Bergstadi completed his MA degree in 1847 and worked as teacher of German and Russian in Pori, Helsinki and Turku until his early death. Rancken 1884: esp. XXXIII–XXXIV; Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15656>.

Gabriel Plathan (1809–1887) was appointed Lutheran vicar in Sitka, Alaska in 1845. He stayed there until 1852. Plathan's predecessor had been Uno Cygnaeus in 1839–1844. It should be noted that the Finnish-born marine officer Arvid Adolf Etholén (1799–1876), also known as a collector of ethnographic artefacts, was Governor of Alaska in 1840–1845. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=15766>. Engman 2007: 17–20. (TS)

- 53 According to Bergstadi's diary, they had, however, got with them a large bag of delicacies to make their journey more comfortable: "I dag hafva vi åkt 86 verst. Här öppnades vår präktiga matsäck. Efter anställd visitation funno vi att den innehöll 18 skilda slag af de utsöktaste rariteter. Bullor, tortor, mandelkakor, smör, thée, socker, torkade äpplen, päron och aprikoser med flere delicer utgjorde den makalösa säckens ovärderliga innehåll. Vid théebordet kom den till oss utmärkt väl till pass." Rancken 1884: 9.
- 54 Castrén refers here to 2 Kings 2:11: 'As they were walking along and talking together, suddenly a chariot of fire and horses of fire appeared and separated the two of them and Elijah went up to heaven in a whirlwind'. Bible (New International Version), <http://www.biblestudytools.com>. (TS)
- 55 On 13/25 March they were at Jajcevo near Novgorod, crossing the River Volxov at N58°38'48" E31°26'24", on the 14/26th in Edrovo (N57°55'9" E33°35'51"), on 15/27th in Toržok (N57°2'28" E34°57'36"; "Castrén och Plathan begynna att krassla.") on the 16/28th in Zavidovo (N56°31'41" E36°31'41") and on the 17/29th they arrived in Moscow. At the time of the arrival, "Plathan var mycket krasslig, [...] Castrén har hållit sig temmeligen uppe och sökt att med glam och skratt raisonnera bort sina krämpor." Before Tver' the bad road conditions had broken their sleigh and it had to be repaired on the way. Rancken 1884: 9–11. (TS)

ett ännu vida värre oväder, än det närvarande; men till och med den sämsta abc-darius i det menskliga eländets historia vet så mycket, att man under vissa omständigheter af ett mindre ondt plågas mera, än under andra vida större. Så skulle ovädret bakom den Moskowska tullen sannolikt haft föga att betyda, om resan exempelvis hade gällt ett bröllopp eller en Magisterpromotion; men då sjelfva Sibirien utgjorde målet för min resa och jag i Petersburg hade tagit afsked af mina sista öfrigblefna, Finska vänner, väckte nu den lilla disharmonien i naturen hos mig på samma gång en sorglig saknad af hemmet och en bitter hugkomst af Sibiriens tundror.⁵³ Det föreföll mig, liksom vore min färd ifrån hemmet till tundran på visst sätt ett motstycke till Elie himlafärd.⁵⁴ Ty likasom hemmet borde utgöra vår jordiska himmel, så lärer väl rättvisligen en hvar utom Samojuden nödgas erkänna, att ofvan jord ej finnes någonting vederstyggligare, än en Sibirisk tundra. Att hos mig upplifva minnet af tundran, såsom målet för min resa och mitt treåriga hem, dertill bidrog utom ovädret äfven naturens egen beskaffenhet. Jag färdades oafbrutet på omätliga slätter, skoglösa, ödsliga och enformiga, såsom tundran; ofta framskymtade genom den bortsmälta snön bara, mörkbruna fläckar, alldeles likasom på de kärruppfyllda tundrorna. Vägen var folktom, allt lefvande hade för ovädrets skull flytt sin kos, byar och boningar bortskymdes af yrsnön. Samma natur och samma uthållande oväder förföljde mig nästan genom hela Petersburgska och Nowgorodska guvernementerna.⁵⁵ Med afseende å naturen skiljer sig Waldaj-regionen⁵⁶ genom sina sandiga kullar i någon mon ifrån det öfriga landet; men dessa kullar äro likväl icke högre, än att de rätt väl kunna jämföras med de likartade upphöjningarna på tundran. Med Nowgorodska guvernementet upphör Waldaj, och i det Twerska vidtager åter slättlandet, men rikare, skönare och mera omvexlande, än tillföre. Utom naturens egen inneburna, konstlösa skönhet ser man

så väl i det Twerska, som i de Moskowska och Wladimirska guvernementerna⁵⁷ många herregods, som prydas af sköna trädgårdar, parker, alleer m. m. Men hvem njuter af naturens skönhet i slutet af Mars, då man med möda fredar sitt ansigte emot det af hästfötterna ifrån landsvägen uppkastade orena snöslaget! I Wladimirska guvernementet öfverraskades jag likväl på ett angenämt sätt af en upphöjdare natur. Jag menar icke de der långsträckta, skoglösa, tundralika höjderna, ifrån hvilka man med ens öfverskådar ett helt chaos af nakna snöfält; – utom dem möter man i detta guvernement äfven brantare, med ståtliga granar bevuxna höjder, hvilka ett Finskt öga alltid med fröjd betraktar. Inom Nishegorodska guvernementet⁵⁸ gick min färd längsefter Wolga. Dess stränder bestodo af skoglösa, sandiga, mycket höga kullar, hvilka hindrade mig att taga i ögnasigte det närliggande landet. Allt hvad jag deraf såg bestod af ett evigt slättland. I det Kasanska guvernementet fortsatte jag resan utmed Wolga, men här voro dess stränder ej mera nakna sandbackar, såsom i *Nishnej*, utan för ögat tedde sig å ena, den högra sidan af floden en bergig nejd, rikt bevuxen med ekar och almar, samt å den venstra vidsträckta slätter, som sades bestå af ängar och åkerfält.

Min hitintills gjorda resa ifrån Helsingfors till Kasan⁵⁹ utgör vid pass 2000 verst. Härunder har jag naturligtvis varit i tillfälle att se mycket, men jag har egentligen ingen ting besett. *Nowgorod Welikij*⁶⁰, det gamla Gardarikets lysande hufvudstad, for jag förbi, utan att ens lägga märke på den plats, der de fria männen fordom upphofvo sina röster för allmänt väl. Staden *Twers*⁶¹ sköna läge betraktade jag vid en kopp kaffe genom vindskammarfönstret på stationen. I *Moskwa* besökte jag äntligen *Kreml*, såg det gamla Tsarpalatset, rustkammaren och den märkvärdiga kyrka, som Iwan Wasiljewitsch⁶² lät uppbygga till minne af Kasans eröfring, hvarefter det behagade Fursten att låta utsticka ögonen på byggmästaren,

- 56 The Valdaj uplands, the watershed area between St Petersburg and Tver'. Its length from north-east to south-west is ca. 450 km and its breadth is ca. 100 km. The highest point is 346 m above sea level. Макавеев 2006. (TS)
- 57 The Governorate of Vladimir is ENE of Moscow, and the city of Vladimir is at N56°7'47" E40°24'10". (TS)
- 58 The Governorate of Nižnij Novgorod east of the Gov. of Vladimir. The city of Nižnij Novgorod is located at the confluence of the Oka and the Volga at N56°19'38" E43°59'58". (TS)
- 59 Kazan' is on the River Kazanka, approximately at the point where it joins the Volga at N55°48'19" E49°4'20". It was a Governorate administrative centre since 1708. In Castrén's time it had ca. 45,000 inhabitants. At present it is also a prominent centre of education and research with a university, learned societies and other institutions. The university was founded in 1804, and the first chair in Mongol languages in Europe was opened there in 1833. Several Finnish scholars visited Kazan' also after Castrén. Статистическія таблицы: 14; Губернии Российской империи: 118; Салахов – Бухараев 2008; Salminen, Timo, 2003: 105, 109 etc.; 2009: 228, 239 etc. (TS)
- 60 Novgorod is on River Volxov at N58°31'15" E31°16'35". (TS)
- 61 Tver' is on the River Volga at N56°51'35" E35°55'5". (TS)
- 62 Ivan IV the Terrible (1530–1584), Grand Duke of Moscow and Tsar of Russia in 1533–1584.

Nenonen – Teerijoki 1998: 844–845. (TS)

- 63 Castrén means the Church of Vasilij Blažennyj (*Собор Покрова Пресвятой Богородицы, что на Рву*) on the Red Square in Moscow, built in 1555–1561. Ильина 1973: 9, 22–23, Fig. 105–111. (TS)
- 64 Again, Bergstadi described their social life in Moscow in more detail than Castrén. On 18/30 March: “Om morgonen uppsökte jag Finnarne: Boström, Martinsson, Boisman, Öhman, Cairenius, Hultman, Sederholm och Tollet. De hade väntat oss till Påskaftonen. Vi frågade väl vid ankomsten till staden efter Glavnaja Kwartira Finlandzef, men emedan ingen derom kunde gifva oss besked, så åkte vi in på Yards värdshus. En väldig Påskfrukost åts hos Finnarne. Vin och punsch flödade i massa. Vi dröjde hos dem ända in på sena qvällen.” He continued on the next day: “På morgonen hitkom Öhman och derpå Hultman. Vi höllo turvis den kranke pastorn sällskap. Castrén var med Öhman till Kreml och på Bokuppköp.” He also mentioned Castrén’s fear that the spring would come so soon that they would not cross the Volga before the break-up of the ice but because the winter seemed to continue, Castrén decided to depart on the next day. Rancken 1884: 11–12.

All the listed Finns were in Moscow to learn Russian. Of them, Johan Petter Boström (1819–1871) was later an adjunct pastor. Fabian Martinson (1821–1896) became lecturer in

för att han ej måtte kunna uppföra ett annat dylikt verdens underverk.⁶³ Bland fästningens märkvärdigheter fick jag äfven se den ryktbara jätteklockan och hörde en bonde vid dess betraktande utropa: что глупо. Efter att hafva tagit allt det märkvärdigaste i ögnasigte, förfogade jag mig ut ur fästningen genom en port, som Napoleon sades hafva sprängt i luften. Härvid nödgades jag blotta hufvudet – ett bruk, som af hvarje man bör iakttagas, emedan en Helgonbild hänger ofvanom porten, som skall hafva kommit helbregda ifrån den Moskowska smällen.⁶⁴ Efter tre dagars uppehåll i Moskwa fortsatte jag resan till Wladimir⁶⁵, den närmaaste guvernementsstaden. Här låg jag öfver natten och undvek derigenom en olycka, som drabbade många andra resande, i det de med släde och hästar blefvo igenyrda på en till staden nära belägen höjd, hvarest de äfven nödgades tillbringa sin natt på äkta Samojediskt vis. Halflevvande återvände de följande morgon till Wladimir, beskärmande sig ej mindre öfver herberget, än sina i lösen utbetalade 50 Rubel. ”Богъ тебя обдумалъ,” yttrade min hyrkusk, då han hörde, att äfven jag ärnat samma natt fortsätta min resa. – Till Nishnij Nowgorod anlände jag med tusen krämpor, men fortsatte icke desto mindre utan uppehåll min resa till Kasan. Här har jag omsider nedslagit mina bopålar för några veckor, men är ännu icke rätt hemmastäd i stadens mysterier. Saken är den, att Ryssarne nu hafva sin страстная недѣля (veckan före Påsk), då hela verlden är försänkt i andakt och bön, följakteligen otillgänglig för oskära blickar. Alldeles liksom de rättroende tillbringa äfven jag ett instängdt kammarlif, men grubblar mindre öfver mina synder, än öfver Kasanska guvernementets äldre invånare. – – –

Såsom bekant är, har det Kasanska landet eller medlersta delen af Wolga-flodområdet varit en tummelplats för en mängd folkslag, bland hvilka somliga redan försvunnit, andra deremot kvarblifvit, men de flesta likväl, såsom det tyckes, upphört att spela en

role i verldshistorien. De uräldsta innevånare i denna nejd voro *Bulgarerne* – ett folk, som ej lemnat efter sig andra minnen, än grafvårdar och ruiner af förstörda städer, ehuru de efter allt utseende varit i besittning af en aktningvärd kultur och för öfrigt äro af den allrastörsta betydelse i Rysslands äldre historia.⁶⁶ De första upplysningar om Bulgarnerne äga vi genom Arabiska och Byzantinska skriftställare. Hos dem omtalas Bulgarnerne såsom ett handlande folk, till sin religion Muhamedanismen tillgifvet. Hufvudstaden för deras rike var *Bolgari*, hvaraf ruiner ännu skola vara synliga vid Wolga ej långt från staden Spask, 90 verst söder om Kasan.⁶⁷ Bulgarnerne hänföras af Byzantinske Historie-skrifvare till samma folkklass som Hunnerne, hvilka enligt all sannolikhet voro Finnarnes förfäder. Allmänt räknas äfven af nyare historici Bulgarnerne till den Finska stammen, hufvudsakligen på den grund, att, såsom F. H. Müller yttrar sig, ”ännu talrika grenar af nämnda stam förefinnas i den nejd, hvarest Bulgarnerne fordom spelat sin rol.”⁶⁸ Bulgarnernes valde sjönk, och på dess spillror reste sig det Mongoliskt-Tatariska med Kasan som hufvudstad. När sedermera äfven dess tid var kommen och allt land ända till Ural underlades den Ryska spiran⁶⁹, blef det Kasanska området ännu öfversvämmadt af Baschkirer, Kirgiser, Kalmucker, hvilka med de Finska stammarna vid Wolga gjorde gemensam sak emot Ryssland.

Efter de mångfaldiga, men för äldre tider föga kända folk-rörelser, som föregått inom den Kasanska delen af Wolga-flodlandet, finnas här ännu bebyggare af tre folkstammar, hvilka tid efter annan varit de herrskande, nemligen den Finska, den Tatariska och den Slaviska stammen. För det närvarande utgöra Ryssarne den största och Tatarerne den minsta delen af landets befolkning. Vid senaste revision uppgafs i Kasanska Guvernementet antalet af Ryssar till 504,930, af Tatarer till 136,470⁷⁰ och af de Finska stammarna inalles till 356,191. Beträffande Tatarerne tror man dem utgöra en blandning af Turkar och

Russian at the Alexander University in Helsinki. Erik Vilhelm Johan Boisman (1821–1880) was to become a vicar in Hämeenlinna. August Mauritz Öhman (1819–1849) was already at the time a teacher of Russian in Porvoo, and later a bookseller in Helsinki. Isak Leonard Cairenius (1823–1860) was later teacher of Russian in Helsinki. Karl Hultman (1824–1884) became a state clerk. The most notable career that of Karl Adolf Teodor Sederholm (raised to the nobility as Cederholm, 1824–1911) who became Senator and Vice Chairman of the Judicial Department of the Finnish Senate (i. e. the Supreme Court of the Grand Duchy of Finland). Before that he held several other positions. Karl Arvid Tollet (1823–1892) was later a clerk at the Administrative Court of Turku. Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15617>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15917>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15932>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15648>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=16164>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15995>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15894>, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15942>. (TS)

65 On 20 March/1 April, they were in Bogorodsk and arrived in Vladimir on the next day. There

they could initially get horses, because postal coach had taken them all. On 22 March/3 April they reached Slobodišči at N56°10'9" E42°26'36". Rancken 1884-12-14.

- 66 The Bulg(h)ars or Bolg(h)ars were a semi-nomadic tribe speaking a Turkic language and originating probably from Central Asia. They founded the state of Old Greater Bulgaria in the first half of the 7th century north of the Black Sea, but it was short-lived and broke up. Subsequently, some Bulgar tribes wandered to the north and founded the state of Volga Bulgaria, which lasted until the 13th century. Bulgaria was occupied and subjugated by the Mongols in 1236. The Finnish archaeologist A.M. Tallgren (1885-1945) wrote the first archaeological overview of Volga Bulgarian antiquities on the basis of materials bought from Kazan' for the National Museum of Finland in 1909. Копорина & al. 2005; Tallgren 1918. (TS)
- 67 Bolghar was situated in the latter village of Bolgar(y) at the Volga at N54°58'55" E49°2'4". (TS)
- 68 Castrén cites Ferdinand Heinrich Müller's work Müller 1837. (TS)
- 69 Russians occupied and subjugated the Kazan' Khanate after lengthy wars by 1552. Большая российская энциклопедия 12: 405-406 [Казанско-русские войны]. (TS)
- 70 According to the census of 2002, there are ca. 5.5 million Tatars in Russia today. Всероссийская

Mongoler, hvilka under det Mongoliska herraväldet förenat sig till ett folk. Det oaktadt anses Turkar och Mongoler vara så afvikande från hvarandra, att man vanligen hänfört dem till tvenne olika menniskoracer. Af en helt motsatt mening är dock den Danske Philologen Rask, som yrkar på en bestämd förvandtskap emellan hvardera folket samt derjemte antager ett vidsträckt slägtskapsband emellan alla de folkslag, som blifvit räknade till Mongoliska, Mandschuriska, Turkiska, Finska, Samojediska, Tungusiska, Nordöst-Sibiriska och Nord-Amerikanska familjerna. Denna mening synes i våra dagar vinna allt större och större trovärdighet. Ätminstone har jag i Ryssland lärt känna män af profession, som satt slägtskapen emellan Turkiskan och Mongoliskan utom all fråga. För öfrigt har man redan länge hört både Philologer och Physiologer å ena sidan antaga en förvandtskap emellan Finnar och Mongoler, liksom å den andra sidan slägtskapen emellan Finskan och Turkiskan numera knappt kan betvivlas. Således kommer man äfven genom det Finska medium till ett sådant resultat, att Turkar eller Tatarer och Mongoler måste tillhöra samma menniskorace.

Utom Ryssar och Tatarer anträffas i det Kanska Guvernementet äfven Tschuwascher, Tschemisser, Mordwiner och Wotjaker, hvilka sistnämnda folkslag samtligen tillhöra den Finska stammen. Om Tschuwaschernas ursprung finnas likväl tvenne skilda meningar. Några anse dem för en ursprungligt Finsk folkstam, hvilken genom närheten och umgänget med Tatarerne blifvit redan så tatariserad, att den numera knappt kan hänföras till den Finska familjen. Andra deremot förmoda, att Tschuwascherne till sjelfva sitt ursprung äro Turkar, hvilka låntagit ett och annat af de angränsande Finska stammarne. Ännu andra hålla dem för en afkomma af de gamla Bulgarerne.⁷¹ Denna mening, som tillhör den berömda Orientalisten *Frähn* i S:t Petersburg, är af stort intresse samt förtjenar att på det noga

pröfvas och behjertas.ⁱ Men då mina insigter i saken ej tillåta mig ifrågavarande pröfning, betraktar jag Tschuwascherne blott såsom en tatariserad gren af Tscheremisserna. Till en sådan mening finner jag all anledning uti språk-förvandtskapen, de begge folkens angränsande bostäderna, samt äfven uti den omständighet, att Tschuwascherne af Nestor ej blifvit särskildt omnämnda. I anseende till sina bostäderna äro Tschuwascher och Tscheremisser endast afskilda från hvarandra genom floden Wolga. Tschuwascherne bo hufvudsakligen på den högra eller bergiga (горная) sidan af Wolga, Tscheremisserna åter på venstra eller den så kallade ängsidan (луговая). Här och der finnas äfven Tschuwascher bosatta vid den venstra Wolga-stranden och Tscheremisser vid den högra. Tschuwaschiska grenen utsträcker sig genom Guvernementerna Kasan, Orenburg, Saratow, Simbirsk, Wjatka; den Tscheremissiska genom Kasan, Kostroma, Nishnij-Nowgorod, Orenburg, Perm, Wjatka. Tschuwascherne skola näst Finnarna utgöra den talrikaste gren af Finska folkfamiljen. Antalet af dem uppgifves till inemot 400,000 själar⁷², bland hvilka 271,758 lefva inom Kasanska Guvernementet. Af Tscheremisser, hvilkas hela antal uppgår till något öfver 200,000 själar⁷³, finnas uti nämnda Guvernement endast 67,657. Detta folk spelar uti Ryska historien en icke obetydlig rol, ty under Kasanska Chanatets tider⁷⁴ stridde Tscheremisserna med vild förtviflan emot Rysslands Furstar, och äfven efter Chanatets fall motstodo de envärdigt det Ryska väldets uppkomst. – Både Tschuwascher och Tscheremisser äro till största delen döpta, men vidhänga icke desto mindre sin gamla hedniska religionskult, som hos hvardera folket skall vara mycket öfverensstämmande. Om så väl Tschuwascherne, som Tscheremissernes religion,

i. Det vore möjligt, att namnet *Bulgarer*, *Bolgarer* (Volgarer) icke ens är ett nomen proprium, utan betecknar Wolga-flodens bebyggare i gemen.

перепись населения 2002 года, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=87>. (TS)

- 71 The present conception of the Chuvash is that they are descendants of Bulgars, Suvars who had immigrated from the Caucasus and Finno-Ugrians. It is unanimously accepted that their language belongs to the Turkic languages. Schaffer 2004. Already August Ahlqvist, who studied Chuvash language in 1856 and 1857, rejected Castrén's assumption. Ahlqvist 1986: 133, 183. (TS)
- 72 The Chuvash population numbered ca. 1.6 million in 2002. Всероссийская перепись населения 2002 года, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=87>. (TS)
- 73 In 2002, ca. 604 000 Maris. Всероссийская перепись населения 2002 года, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=87>. (TS)
- 74 The second half of the 15th and the first half of the 16th century. (TS)

- 75 Castrén visited Fuchs for the first time on 29 March/10 April in the morning. Rancken 1884: 15.
- 76 In 2002, ca. 834,000 Mordvini-ans. Всероссийская перепись населения 2002 года, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=87>. (TS)
- 77 In 2002, ca. 637,000 Udmurts. Всероссийская перепись населения 2002 года, <http://www.perepis2002.ru/index.html?id=87>. (TS)
- 78 Glazov was a district town in the Kazan' Governorate at N58°8'27" E52°40'24". (TS)

seder och lefnadssätt har Madame *Fuchs*⁷⁵ meddelat ganska intressanta upplysningar.

Mordwiner, utgörande den sydligaste gren af de finska folkstammarne vid Wolga, beräknas in summa till 92,000 själar⁷⁶, af hvilka blott 1,137 äga sin vistelse i Kasanska Guvernementet. De öfriga lefva kringsspridda i Guvernementerna Kasan, Nishnij-Nowgorod, Orenburg, Pensa, Saratow och Simbirsk. Samtliga Mordwiner äro Greker. De sön-derfalla inom sig uti tvenne grenar: 1:o den västliga, *Ersad*, boende vid Oka, 2:o den östliga, som kallar sig *Mokschad*, vid Susa och Mokscha. Skilnaden emellan de begge grenarne skall egentligen bestå deri, att Ersanerne bättre skyddat sig emot Tatariskt inflytande, än Mokschanerne. Öfverhufvud hafva likväl de till Wolga-stammen hörande tre folkslag: Tschuwascher, Tscheremisser och Mordwiner, i mer eller mindre mån tatariserat sig, och just derigenom åtskiljas de ifrån alla andra till den Finska stammen hörande grenar.

Till den Finska befolkningen vid Wolga sluter sig i norr den Permska stammen, hvars sydligaste gren utgöres af Wotjakerne. Deras nordliga stamförvandter äro Permier och Syrjäner – tvenne grenar, hvilka rätteligen kanske borde betraktas såsom en enda, emedan de både till språk och seder äro från hvarandra oskiljaktiga. Med dem öfverensstämma de nordliga Wotjakerne; de sydliga närma sig i någon mån Tscheremisserne. Ehuru till större delen döpta i den Grekiska trosbekännelsen, skola äfven Wotjakerne ännu vara tillgifna sin hedniska religion, hvilken enligt Madame *Fuchs* är föga afvikande ifrån den Tschuwaschiska och Tscheremissiska. Wotjakernes hela antal uppgifves till 100,000⁷⁷, hvilka äro bosatta i Guvernementerna Kasan, Orenburg och Wjatka. Deras hufvudsäte är i Glasowska kretsen⁷⁸ af Wjatska Guvernementet. I Kasanska landet beräknas deras antal endast till 5,399 själar.

Såsom nyss anmärktes, bilda Wotjakerne en öfvergångslänk emellan Wolga-stammen och den Permska. Begge dessa stammar hafva i äldre tider spelat en utomordentligt vigtig rol i det östliga Rysslands historia. Denna del af landet bestod fordom af tvenne, efter häfdatecknares vittnesbörd, icke obetydliga handelsmakter: den *Permska* i norr och den redan nämnda *Bulgariska* i söder. Till den förra hörde idel Finska folk, af så väl den Permska, som den Karelska stammen. Den sednare innefattade utom Bulgarer, hvilkas härkomst ännu är outredd, samtliga de Finska stammarne vid Wolga. Om man nu å ena sidan också nödgas medgifva, att ingendera af dessa makter bildat ett inom sig slutet helt, ett samhälle med gemensamma lagar och institutioner, utan varit splittrade i smärre stammar, med hvar sin särskilda chef eller stamfurste till öfverhufvud, så är å andra sidan afgjort, att just dessa stammar grundlagt det östra eller Cisuralska Rysslands första kultur. Det gäller om den Finska stammen öfverhufvud, att den utsatt odlingens frö öfver nordens drifvor. Ehvad stammens politiska betydelse äfven må hafva varit, dess stora vigt och betydelse i kultur-historiskt hänseende skall icke ens den mest obilliga hädforskning kunna jäfva. Om derföre någon rättvisa finnes på jorden, så måste den Finska folkfamiljen i hela sin utsträckning få en plats i häfderna sig tillerkänd. *Stor-Permien* och *Stor-Bulgarien* skall man åtminstone minnas, så länge Ryssland äger en historia, ty det östliga Rysslands äldre historia är deras, fastän den nu, såsom sagdt, väsendtligen är en kultur-historia. De första stegen till kultur äro åkerbruk och handel. Att de Finska stammarne i Ryssland varit och ännu äro dess flitigaste åkerbrukare, är en känd sak. Hvad åter Bjarmalands och Bulgariens handel beträffar, så vittna om dess betydenhet enstämmigt flera länders häfdatecknare. Ingenting är sannolikare, än att i äldre tider en handelsväg gick ifrån Hvita till Kaspiska hafvet genom Permiers, Bulgarers och Chasarers områden,

samt att denna väg ytterligare fortsattes åt norr ända till Norige, åt söder till Indien. De vidsträckta floder, af hvilka det östra Ryssland är genomskuret, gjorde en sådan handels-communication möjlig. Vid samma floders bördiga stränder kunde äfven åkerbruket med framgång bedrifvas. Skogen är blott för vilden, för nomaden. Skogsmannen är och förblir främmande för culturen. Derföre se vi äfven de Finska stammarna vid en mera framskriden odling bosatta vid floder, haf och sjöar. Såsom redan i det föregående blifvit omnämndt, har Wolga sedan urminnes tider varit medelpunkten för Tschuwascher, Tscheremisser och Mordwiner; den Permska stammen har tillhört Kamas och Dvinas flodområden; den Ugriska stammen, bestående af Woguler och Östjaker, är koncentrerad vid Ob-floden; Karelarne bodde fordom vid Dvina och Hvita hafvet, Wesserne vid Onega och Bjeloserom. Här af förklaras vidare den anmärkningsvärda, men hittills mig vetterligt ej anmärkta omständighet, att åtskilliga Finska folkstammar bära sitt namn antingen efter ett bestämdt vattendrag, eller helt obestämdt låta ordet vatten ingå i benämningen. Så kalla sig Östjakerne *Chondy-chuj* eller *As-chuj*, d. ä. folk af Konda eller Ob; Permierne benämna sig Komy af Kama-floden; *Mordwa* betyder vi vocis folk vid vattnet; *Syrjäner*, *Mokschaner*, *Petscherer* m. m. äro idel benämningar, tagna af vattudrag. Af ordet *vatten* låta äfven namnen *Woter*, *Wotjaker*, *Wesser* lämpligast härleda sig. Detta ord betyder i särskilda Finska språk: *wa* (Syrj.), *wu* (Wotj.), *wit* (Tscher.), *wesi* eg[entligen] *wete* (Finn.), *wäd* (Mordw.), *tschatt[s]e* (Lapp.), o. s. v. Samma ordstam förekommer ock i flera Indo-Germaniska språk, t. ex. *Wasser*, *vatten*, *вода*, o. s. v. I de Finska språken har, såsom anförda exempel utvisa, den ursprungliga tvåstafviga stammen blifvit på olika sätt förändrad. För att ej tala om de vanskliga vocal-ombytena, är i Tscheremissiskan och Mordwinskan blott slutvocalen bortkastad. Dessutom har i Syrjänskan och Wotjakiskan äfven *t* blifvit

förvandladt till en aspiration, hvilket är en i alla Finska språk mycket vanlig sak. Att äfven i sistnämnda språk *t* ursprungligen tillhört stammen, bevisas icke allenaft genom jemförelsen med Lappska, Finskan och andra språk, utan ock genom den allmänna egenkap hos de Finska språken, att, med undantag af pronomina och partiklar, ett ursprungligt stamord ej är enstafvigt, så framt deri icke förekommer en lång vocal eller diphtong. Följakteligen måste man för den närvarande stammen *wu* i Wotjakiskan supponera en ursprungligare form *wut*, *wuti*. Och då Wotjakerne kalla sig sjelfve *Wut* (*Ut*) eller *Wut-mort*, så betyder denna benämning, likasom *Mordwa*, helt enkelt: *Folk vid vattnet*. Samma betydelse har sannolikt äfven namnet *Woter*, hvilka sjelfve kalla sig *Watjalaiset*, äfvensom *Wesser af vesi*.

En annan omständighet är likaså vigtig i frågan om de Finska folkslagens benämningar. Likasom Samojeder och många andra vilda folkslag, hafva äfven de Finska stammarna ursprungligen betecknat sig med den allmänna benämningen af *menniskor*. För det närvarande ega de visserligen ett specifikt namn, men hos några bland dem kan benämningen *menniska* ännu icke tilldelas andre, än blott infödingar. Så betyder i Syrjänskan ordet *mort* på en gång *menniska* och en *infödd Syrjän*, men individer af annan stam benämnas *jös* eller *jös-mort*, och i pluralis *woityr* eller *woityrjas*, främlingar, i motsats emot *mortjas*, *menniskor* eller Syrjäner. Likaså kallar Tscheremissen sig sjelf *Mara*, *menniska*, men utländningen benämnes *edem* af det Tatariska *adam*. Olonesarnes benämning *Lyuti* (af *люди*, folk) är förmodligen en öfversättning af något inhemskt, härmed liktydigt ord. Jag återkommer till de nyss ifrågavarande orden *mort* (*mord*, *murt*) och *mara*. De äro ursprungligen ett och samma ord samt beslägtade med det Persiska *märd*, som äfven betyder *menniska*. Här har *uti* Tscheremissiskan åter *t* i slutet bortfallit (*mart*) och stammen derpå antagit ett schevatiskt *a*, till följe af

- 79 Rostov or R. Velikij is on the northern shore of Lake Nero at N57°11'0" E39°25'0". The area inhabited by of the Meryans is assumed to been on the Volga, extending to the 19th-century Governorates of Kostroma and Jaroslavl'. Леонтьев 1996; Рябинин 2014. (TS)
- 80 Murom is on the River Oka at N55°34'24" E42°3'58". The Murom people are assumed to have lived on the lower course of the Ока. Рябинин – Кузнецова 2014. (TS)

de Finska språken allmänna sträfvan efter tvåstafviga rötter. Det sålunda uppkomna *mara* öfvergår efter det Ryska uttalet nästan ovilkorligt till *Marja*, som, till åtskilnad ifrån nomen proprium *Marja*, lätt kan förvandlas till *Merja*. Detta namn bär hos Nestor ett Finskt folk, som skall hafva bott väster om Tschere-misserne, i trakten af det gamla Roštow.⁷⁹ Då nu detta ur historien allaredan försvunna folk äger samma namn med sina grannar Tschere-misserne, så kan med skäl antagas, att detsamma antingen består af Tschere-misser eller utgjort en med dem nära beslägtad stam. En annan jemväl försvunnen Finsk folkstam, benämnd *Muroma*, bodde söder om Merja, eller väster om de närvarande Mordwinerne, i den nejd, hvar-est nu staden *Murom* är belägen.⁸⁰ Ordet *Muroma* är sammansatt af *mur*, hvars släktskap med *mort* (*murt*) är omiskännelig, och *ma*, jord, land. I ordagrann öfversättning betyder således ordet *Muroma*, folk på landet, i motsats emot *Mordwa*, folk vid vattnet. Benämningarna tyckas således antyda, att dessa tvenne folk tillhört en och samma stam, men delad i tvenne grenar, af hvilka den ena (Mordwa) haft sina bostäder vid ett vattudrag, den andra (*Muroma*) åter varit derifrån afstängd. Ingenting kan vara sannolikare än detta, men för att till full klarhet bringa Merja- och *Muroma*-folkens genealogie, borde man noggrannt undersöka alla ortsnamn af icke-Rysk härkomst, som till äfventyrs ännu förefinnas inom gränserna för hvardera folkets forna hemvist. En sådan undersökning hade jag redan påbegynt, men nödgades i brist på tillräckliga lexicaliska hjälpmedel afbryta densamma. Så mycket finner man med lätthet, att i de forna Merja- och *Muroma*-länderne finnes ett stort antal ortsnamn, lånade ur den Finska språkstammen, men om några bland dem uteslutande tillhöra Mordwiner och Tschere-misser, är en sak, som jag nu icke förmår utreda.

I.

Perm den 8 (20) Maj 1845.

Den 1 Maj g[amla] st[ylen] sutto några Finska vänner och språkade tillsammans vid ett glas Donskoje⁸¹ uti N:o 12 af Heidlerska restaurationen i Kasan.⁸² Tvenne bland dem⁸³ voro stadda på en treårig resa till Sibirien; de två öfriga⁸⁴ skulle efter en tvåårig vistelse i Ryssland innan kort återvända till fädernejorden. En främmande åskådare skulle tvifvelsutan hos de begge paren kunnat urskilja de olika känslor, som så olika förhållanden måste framkalla. Men då glädje och sorg, hopp och saknad på sådant sätt sammanträffa, kunna de dock i längden ej trifvas väl tillsammans, utan upplösa sig gerna i humor, hvilken innehåller uti sig hvardera af de nämnda motsatserna. Det Finska lynnet äger sedan vår oltfader Wäinämöinen och hans ärade vän Lemminkäinen tider en afgjord benägenhet för det humoristiska. Likasom envisheten, är äfven humorn hos oss en allmän nationalegenskap. Hvarje äkta Finne äger deraf sin större eller mindre anpart. Hos somliga personer är den så inbiten, att de knappt kunna yttra den vanliga tanke, utan att gifva den en viss humoristisk anstyrkning. Ett sådant lynne befann sig äfven ibland de fyra af slumpen sammanförda vännerna. Mannen var i Kasan allmänt känd under namn af den gamla Svensken (Star[o]j Schwed)⁸⁵, förmodligen af den anledning, att han i en stadsdel, benämnd Mokraja⁸⁶, vid något tillfälle skall varit nödsakad att med eftertryck försvara det Svenska folkets ära. Den gamla Svensken var nu såsom en förmedlare af motsatta sensationer, en alldeles oundgänglig person i vår lilla krets. Främmande för allt narraktigt jägtande efter qvickheter, talade han skämt på fullt allvar och lade i sina ord alltid ett stadigt, redbart innehåll. När han t. ex. utbredd sig öfver Finsk ost, Finsk skinka och Finsk vänskap, begrep man utan möda, att allt detta var

- 81 Wine from the Don. (TS)
 82 According to Bergstadi, they were having breakfast before the journey. Rancken 1884: 21. (TS)
 83 Castrén and Bergstadi.
 84 Karl Alexander Alcenius (1819–1853) who studied Oriental languages in Kazan' in 1843–1845 (Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=15470>) and Jakob Vilhelm Avellan (1806–1891), teacher of Russian in Hämeenlinna, who studied in Kazan' in 1841–1844 (Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852, <http://www.helsinki.fi/ylioppilasmatrikkeli/henkilo.php?id=14368>). (TS)
 85 Castrén may mean Avellan who was eldest in the group. (TS)
 86 Today, the neighbourhood of the Central Railway Station. История: какой была Привокзальная площадь Казани в конце 19 века, Аргументы и факты Казань 17, April 27, 2011, <http://www.kazan.aif.ru/realty/details/82214>. (TS)

- 87 He was Justus Adolf Eriksson (Ericsson) (1820–1895), naval officer, and director of the pilot service of Finland in 1874–1882. Rancken 1884: 21; Åkerman 1941: 44. (TS)
- 88 Johan David Valerius's (1776–1852) ode *Tålmodet* (Patience), was awarded the Grand Prix of the Swedish Academy in 1803. Valerius 1807: 207: "Lid då, dödlige! – det är din lott; / Lid med tålmod, – det är din heder. / Tro det goda, straffadt, lika godt; / Mer än vägen, skåda, hvart han leder." I express my thanks for this information to Ph.D. Oula Seitsonen. J.D. Valerius pursued a career in administration, serving finally as the chief of the Royal Chancery and the Exchequer of Sweden. He was awarded the title of chancery councillor. As a poet he represented the 18th-century style, and several of his poems and songs were popular in the early 19th century. Nilsson 1955. (TS)

någonting ganska godt och bastant, men att man ändock efter sin undfångna del kunde tåla en liten fasta på saken. I sådan anda lät den gamla Svensken sin humor flöda, oss allom till tröst och uppbyggelse. Esom oftast blef han likväl afbruten af en om sina drickspenningar högst angelägen person, som förkunnade, att hästarna längesedan stodo förespända. Redan lutade också den sista berättelsen mot sitt slut och allas ögon voro riktade på den sista tåren i glaset, då en främmande röst i korridoren hördes fråga efter N:o 12. Alla reste sig upp, allas blickar riktades mot dörren, och in trädde en man i Rysk militär-uniform. Denne man var till allas vår glädje och förundran en landsman – Lieutenant Erikson⁸⁷, hvilken med hustru och svärmor befann sig på en tioårig resa till Ochotsk. Man tänkte sig Eriksons öfverraskning, då han kom till värdshuset i afsigt att uppsöka en resande Engelsman och helt oförmodadt befann sig i en krets af landsmän. Nu börjades naturligtvis ett nytt glam, nya historier uppdukades, den Eriksonska familjens reseäfventyr afhördes, samtalet fick en gladare, lifligare färg. Men då allt i verlden har en ända, nödgades vi tvenne Sibirie-farare slutligen gifva vika för hyrkuskens otålighet och säga farväl åt våra vänner, efter att likväl hafva gifvit Erikson vårt löfte att afvänta honom någonstädes under resan.

Den första Maj afreste jag alltså ifrån Kasan. Såsom man vet, äro de Ryska vägarna vid denna årstid högst ojemna och dåliga. Följakteligen måste min bräckliga lekamen, som redan i Kasan blifvit utmatad genom sjukdom och ett stillasittande studerkammarlif, lida omenskligt af den idkeliga skakningen i ett obeqvämt equipage. Men den gamla Svenskens humor hade så angripit mitt sinne, att jag blott tänkte på den vackra visan: "lid o dödlige, det är din lott,"⁸⁸ och med ett orubbligt lugn uthärdade den opoetiska landsvägstorturen. Detta var nu *en* plåga. En annan uppkom af en häftig och kylande motvind, som dref emot ansigtet hvirflande moln af fin flygsand.

Så svårt det var, sökte jag likväl hålla ögonen öppna och förskaffa mig en översikt af nejden, som jag bereste. Den tycktes vara sig temligen lika öfverallt. Man for öfver en vidsträckt slätt midt igenom ängar och åkerfält, steg på en liten kulle, sandig och skoglös, kom åter på en slätt, sedan på en kulle och så hela dagen igenom. Så länge marken ännu icke upplifvas af vårens grönska, äro sådana nejder obeskrifligt tröttsamma att befara. De smitta sinnet med sin egen gråa färg och försätta betraktaren uti en odrägligt tung och sömnig stämning. Dock hände det mig understundom vid anblicken af ridande Tatarer, som på blixtnabba springare rände utöfver de vidsträckta stepperna, att jag väcktes ur min dvala och önskade att fältet vore än större. Likaså när jag ifrån en högt belägen kulle i ett ögonkast öfverskådade en mängd Tatariska byar med sina spetsiga, skyhöga kyrktorn, der icke en ljudande malm, utan en lefvande stämna förkunnar, att "Gud är stor" och kallar Allahs barn till andakt och bön, ville jag hafva bort alla de kullar, som skymde utsigten öfver andra byar. Ett angenämt nöje beredde mig äfven sjelfva genomfarten i de Tatariska byarna. Att se frodiga Tatarer yfvas i sina chalater och blygsamma Tatarskor hölja sina fagra anleten med hvita slöjor, sådant var åter af ovana en smula pikant, och jag hann ej heller ledsna dervid, emedan den Tatariska befolkningen snart upphörde. Efter en resa af något öfver 100 verst, lemnade jag det Kasanska guvernementet, och i Wjatka ser man ej mera Tatarer, utan till en början Tscheremissiska, Ryska och Wotjakiska fysiognomier. Längre fram i Malmyschska kretsen⁸⁹ samt i synnerhet uti den Glasowska blifva Wotjakerne det rådande folket. Desse utgöra, såsom bekant är, en gren af den Permska stammen och äro för reften ett stilla, godt, idogt folk. Under hela resan genom Wotjakernes område vistades jag med min andliga varelse i Finland. Att framkalla allehanda fosterländska illusioner, dertill var först och främst naturen utmärkt gynnande,

89 Malmyž was a district town in the Vjatka Governorate at N56°30'56" E50°39'50". (TS)

ty här såg jag, likasom i Finland, floder, sjöar, skogar, kärr, moar, höjder och dalar. Vidare är det ock i grunden samma folk, som bebor hvardera landet. Jag vill icke här orda om den filologiska öfverensstämmelsen mellan Finnar och Wotjaker, ännu mindre om fysiognomiska och craniologiska, utan blott om den anthropologiska, den allmänt menskliga. Denna öfverensstämmelse röjer sig öfverhufvud i ett stilla, sedigt och ärbart lefverne, vida skildt ifrån allt, hvad man i de flesta andra guvernementer är van att se och erfara. Således märkte jag i byarna inga dagdrifvare, inga nyfikna åskådare, inga skrålande fyllhundar, utan enhvar tycktes vara stadd i sina laga värf och förrättningar. På stationerna gick allt för sig i största stillhet. Ingenstädes blef jag bedragen, ty allt utom skjutslegan betaltes efter godtycke och knot yttrades aldrig. Utan att på förhand betinga sig arfvode för gifna uppdrag, uppfyllde man med största beredvilighet alla mina önsknningar, och den allraringaste vedergällning emottogs med en oskrymtad känsla af tacksamhet. Sådan fann jag Wotjaken – from, enkel och oskuldsfull, liksom vår Finska bonde. Måhända hade jag likväl sett alltsamman i en helt annan dager, om ej jußt inom det Wjatska guvernementet vårens hulda genius för första gången på detta år hade helsat mig med sina milda vindar, sina ljufva dofter, sina lätta fjärlar och sitt herrliga solsken.

Tvenne dagar njöt jag af vårens glada gäfvor under Wjatkas himmel. Under loppet af den tredje kom jag till Permska guvernementet, och här mötte mig på en gång en grå himmel, kulna vindar, stora drifvor och dystra, bergiga nejder. I anledning af landets ojemna karaktär hafva några författare härledt namnet *Perm*, *Permia*, *Bjarmia* af det Finska *vaaramaa* (bergsländ). Naturligare är dock i filologiskt hänseende ordets härledning af *Perämaa* – en benämning, som förmodligen Sawolotschanerne i tiden gäfvor landet, emedan det var beläget *bakom* deras område. Den Permska stammen utsträckte sig fordom ifrån det

norra Sawolotschje-landet vid Dvina ända till Kamafloden i söder. Nu är redan den egentliga Permska befolkningen af Ryssarne utträngd vida nordligare, långt bortom de orter, hvilka jag genomreste. Efter att hafva lemnat Glawoska kretsen, färdades jag en dag inom Permska området i kretsen Ochansk och kom så den 6 Maj till guvernementsstaden Perm.⁹⁰ Nämnade stad äger ett fördelaktigt läge vid venstra stranden af Kama, men den bästa stadsdelen ligger ännu i grus och aska efter den stora brand, som för några år tillbaka öfvergick staden. Förstäderna åter bestå till det mesta af låga och jemmerfulla kojor. Om stadens innevånare kan ej annat sägas, än hvad som länder till deras berömmelse. De hafva i allt blifvit sin nationalitet trogna, men hysa äfven derföre en viss superstitiös fruktan för fremlingar. När jag i går gjorde ett slag kring stadens gator, stadnade allt folk att begäpa min utländska figur. Härvid var jag i tillfälle att höra mångahanda mig rörande frågor och anmärkningar, såsom: Кто такой? Чертъ его знаетъ. Такого то прежде у насъ не бывало о. s. v. I en grupp talades om cholera och mordbrännare. En kärning hade till och med den näsvisheten att midt för min näsa säga åt sin granne: плюнь! För öfrigt har jag i denna stad ingen ting erfarit, som skulle förtjena att anmärkas. Här finnes, likasom i andra städer, större och mindre hus, bredare och smalare gator, torg, kyrkor och krogar, skolor, cancellier, kaserner och tusen andra saker. Men hvad här icke finnes, är ett anständigt vårdshus, och derföre säger jag staden farväl, fastän Erikson ännu ej är kommen.

- 90 Perm' was founded on the River Kama at N58°0'44" E56°12'56" in 1781. It was a mining centre and governorate administrative town since 1796. In Cast-rén's time it had ca. 10,000 inhabitants. Perm' had been destroyed by fire in 1842 and another disastrous fire was to come in 1879. Горячко – Чагин 2014: 725; Статистическія таблицы: 34; Губернии Россійскої имперіи: 216. (TS)

- 91 Tjumen' is on the River Tura at N57°9'33" E65°31'56". In Cast-rén's time it was a district town in the Governorate of Tobol'sk with slightly less than 10,000 inhabitants. Статистические таблицы: 48. (TS)
- 92 On 8/20 May. They continued from Ekaterinburg on 11/23 May, arriving in Tobol'sk five days later. Rancken 1884: 26–27.

II.

Tjumen den 13 (25) Maj.⁹¹

I Perm väntade jag tvenne dagar på Erikson och ledsnade slutligen att vänta. När hästarna redan voro förespända och allt inpackadt, stånade en Kasansk tarantas utanför posthuset, och se! just denna var den väntade.⁹² Den innehöll utom Lieutenant Erikson hans unga fru och gamla svärmor – den af alla studenter i Helsingfors för sina lika rundliga, som billiga portioner välkända Fru Kristén. En melancholisk känsla genomför mitt innersta, när jag såg den gamla, hvilken i så många år moderligen sørjt för student-corpsens lekamliga förkofran, sitta blek och hopkrumpen i hörnet af en skakande tarantas. Jag beklagade den goda frun, som för allt sitt välförhållande ej rönte ett bättre öde, än att på gamla dagar blifva väderdrifven till Sibiriens öde kuster; jag beklagade de arma studenterna, hvilka nu vår Herre må bevara för hunger och dyr tid, då de ej mera hafva fru Kristéns menniskoölskande hjerta att lita sig till i bedröfvansens stunder. En skald kunde öfver detta sorgliga ämne författa en hel elegie, men jag tycker mig hafva uppfyllt all rättfärdighet, då jag beledsagat den åldriga frun på hennes, såsom det tyckes, sista vandring öfver de Uralska bergen. Oaktadt det sorgliga i min befattning, har dock måhända ingen med gladare känslor, än jag, öfverstigit Urals höjder. Mig gladde det angenäma vårvädret, den upphöjda naturen, lifligheten på vägarna, den odlade nejden o. s. v. Det Permska guvernementet förhåller sig till det Wjatska, såsom en brusande ström till en lugn insjö, och den som ifrån Wjatska sidan kommer till Perm, känner sig vara väckt till en ny, frisk verksamhet. Den Jekaterinenburgska delen af Ural äger visserligen partier, der man kan slumra likaså sött, som på Wjatkas hedar; men lyckligtvis är menniskoanden så vida skilld ifrån stenen, att hon efter en gifven impuls ej genast

återfaller till jorden, utan bibehåller sin svängkraft åtminstone så länge, som vägen räcker ifrån den ena kullen af Ural till den andra. På de Uralska steeperna togs dessutom, såsom jag redan anmärkte, uppmärksamheten i anspråk af många olikartade föremål. Då man i Wjatka endast varseblef några få resande – till större delen arma Mercurii⁹³ tjenare, hvilka likasom jag sjelf skakat sönder sin lekamen på upplysningens rackar-kärria – var deremot den Uralska vägen full af åkande, ridande och gående, hvilka i helgdagsdrägt och helgdagsmin tågade till någon närbelägen kyrka för att fira den instundande Nicolai-festen⁹⁴. Märk äfven i Jekaterinenburgska trakten dessa folkrika byar, dessa bruk med sina vidsträckta environger, dessa sköna landtgoods, dessa ståtliga stenkyrkor, hvad har det arma Wjatka mot allt detta att uppvisa? Ligg emellertid nära mitt hjerta, du fattiga land, medan min anda flyger hän öfver Urals höjder.

Jag har på tre ställen öfverfarit Ural, vid Obdorsk⁹⁵, Werchoturje⁹⁶, Jekaterinenburg⁹⁷. Vid Obdorsk stod den gamla jätten med sin kala hjessa insvept i moln, vid Werchoturje såg jag hans utbredda armar, vid Jekaterinenburg syntes blotta fingerknortorna. Vid Obdorsk hoppade renar, vid Werchoturje sprungo elgar, vid Jekaterinenburg betade boskapsdjordar. Vid Obdorsk var allt tundra, vid Werchoturje allt skog, vid Jekaterinenburg bestod det mesta af odlade fält. Vid Obdorsk såg jag Ostjaker och Samojeder, vid Werchoturje Woguler, vid Jekaterinenburg Baschkirer. Vid Obdorsk funnos tält, vid Werchoturje hyddor, vid Jekaterinenburg höga hus. Dessutom funnos i Jekaterinenburg och dess omgifning tusen saker, hvartill man ej finner någonting likt eller olik uti Obdorsk och Werchoturje; men jag hann ej bese mycket, ty Erikson gaf sig icke tid att dröja och jag ville följa sällskapet åt i det längsta. Dock skilde sig våra vägar redan 26 verst öster om Jekaterinenburg. Erikson tog den södra vägen öfver Ischim till Irkutsk; jag åter styrde min kosa mera norrut [t]ill Tobolsk.⁹⁸

- 93 Mercury (Mercurius), the Roman god of merchants and messengers. (TS)
- 94 The so-called Spring Nicholas on 9/21 May to distinguish it from the Winter Nicholas on 6/18 Dec. Шагина 2001: 345. (TS)
- 95 On the way to Siberia in October–November 1843. Obdorsk (today, Salexard) is situated near the mouth of the River Ob' at N66°31'18" E66°36'18". (TS)
- 96 On the way back to Finland in early 1844. Verxotur'e is on the River Tura at N58°51'37" E60°40'23". (TS)
- 97 Ekaterinburg is at N56°50'38" E60°35'19". (TS)
- 98 Tobol'sk is on the River Irtyš at N58°11'58" E68°15'16". When Castrén visited it, it was a governorate centre with ca. 16,000 inhabitants. Статистические таблицы: 48. (TS)

- 99 Turinsk is on the River Tura at N58°3'50" E63°41'5", Solikamsk is on the River Kama at N59°42'0" E56°42'0" and Velikij Ustjug is on the River Dvina at N60°45'25" E46°18'24". Kargopol' is on the River Onega at N61°30'9" E38°56'53", Pudož is on the River Vodla at N61°48'18" E36°32'36", and Petrozavodsk is on the opposite side of Lake Onega at N61°48'9" E34°20'23". Olonec (Ru.)/Aunus (Fi.) is at the confluence of the rivers Megrega and Olonka at N60°58'44" E32°58'19" and Sortavala, which was in the Grand Duchy of Finland, is at the northern end of Lake Ladoga at N61°42'0" E30°41'30". (TS)
- 100 Bergstadi described their physical condition in Tobolsk on 22 May/3 June: "Castréns vanliga krämpor hafva stundom visat tänderna, men jag har lyckligt nog, hela tiden varit vid god helse. Så till vida är det godt och väl, men mat och annat hvad till kroppens nödtorft hörer? Den kräsliga vägkost, bestående af hjerpar, orrar, äplen, päron, aprikoser, smör, bullor, bakelser o. s. v. allt af det utsöktaste och delicataste slag, hvilken vi medfört ifrån Petersburg, var, så när som på en del af desserten, med helsan förtärd då vi ankommo till Kasan. Här åto vi alla dagar: 1:mo soppa med kött, 2:do kött, 3:tio kött, 4:to kött; voro alltså fullkomligt assurerade mot hungersnöd. Men då vi derifrån afreste, befarade vi på fult alfvär, att den Stora Fasta, hvarmed den ädla Fru, som så rikeligen försett vår matsäck vid

Nu är jag i Tjumen och helsar Asias jord välkommen i samma stad, der jag för något mera än ett år tillbaka bjöd Sibirien och hela den gamla världen ett evigt farväl. Jag reste då öfver Turinsk, Werchoturje, Solikamsk, Kaj, Welik[o]-Ustjug, Kargopol, Pudo[s]ch, Petrosavodsk och Sordawala.⁹⁹ Då jag nu öfver Petersburg, Moskwa, Kasan, Perm, Jekaterinenburg återvänder till Tjumen, har jag under loppet af detta år beskrifvit en cirkel, som med alla sina större och smärre declinationer lærer omfatta vid pass 10,000 verst. Jag undrar jußt, om ej detta skulle räknas mig till godo, så framt jag ville söka min fortkomst vid något postverk!

III.

Tobolsk den 16 (28) Maj.¹⁰⁰

Under resan ifrån Tjumen, eller redan ifrån Jekaterinenburg till Tobolsk, erbjöd naturen för min nyfikenhet ingen ting, hvad jag ej redan tusende gånger sett och till leda beskrifvit – ändelösa slätter, dels odlade till åker och äng, dels skogbevuxna. Allt är ödsligt, enformigt, liflöst. En qväfvande tyngd hvilar öfver land och folk. Den infödda Sibirjaken står hos Rysen i godt rykte för sina enkla seder, sin gästfrihet och välvilja, hvilket allt till en del kan äga sin riktighet. Men att hos det Sibiriska folket förnimma någon glädjeyttring, t. ex. sång, dans, allmänna eller familjefester, sådant hör till de allra ovanligaste sällsamheter, åtminstone i Tobolska guvernementet. Den som är van att se, huru i Ryssland lifvets ström brusar öfver alla bräddar, känner sig rätt illa till mods uti den Sibiriska stillheten. Det är icke en stillhet, allstrad af själens inre, fridfulla, harmlösa väsen, utan den har till moder köld, likgiltighet och förhärdelse.

Hvad annat än förhårdelse låter väl också tänka sig i ett land, der största delen af befolkningen består af bofvar och deras afföda – ett land, hvaröfver hela rikets förbannelse hvilar. Allmänneligen, behöfver menniskan, för att icke förfalla till jude, zigenare eller något desslikes, ett fosterland, som hon kan älska och hvari hon sjelf åtnjuter människors aktning. Men huru skall den arma Sibirjaken våga älska ett land, som hela världen afskyr, och hvad aktning kan han fordra af andra, då han icke ens kan hysa någon aktning för sig sjelf. Sibirien måste nödvändigt deltaga uti någon stor patriotisk handling, för att folkets sediga medvetande må upprättas.

IV.¹⁰¹

Tobolsk den 19 (31) Maj.

Jag sitter sedan några dagar i Tobolsk och begrundar i hvilken riktning min kosa hädanefter bör ställas. Det är den i början gifna riktningen, hvarpå ofta sakens hela framgång beror. Nu låter väl min väg på förhand ej med säkerhet bestämma sig, emedan Sibirien i lingvistiskt och ethnografiskt hänseende ännu är föga mera än en i dimmor höljd ocean; men någon ting måste man dock hafva öfvertänkt och beslutadt, förrän man gifver sig ut på villande hafvet. Vetenskaps-Akademien har visserligen lättat mina bekymmer, derigenom att den uppgifvit alla de hamnar, jag under resan har att söka; men att uppgöra nödiga sjökort, detta har Akademien anförtrott åt min egen omtanke. Min instruction säger härom, att upplysningar och underrättelser, erhållna på ort och ställe af sakkunniga personer, hufvudsakligen böra bestämma mina resetourer. Ännu i saknad af alla

afresan ifrån Petersburg, hotat oss, beklagligtvis nu skulle instunda. Men lyckan stod oss ännu bi. Smotritelfruarna trakterade oss med det bästa köket förmår: smakliga kålsoppor, biffstekar, kiselj, blini, och hvad som var det bästa, med de delicataste fisksorter, Sterleder och Ossetriner, tillredde än i soppor än med såser. Och då vi sammanträffade med fru Christén lefde vi såsom uti Eden. Ej nog att hon under resan moderligen sörjde för vårt välbefinnande; nej, hon gaf oss före skiljemessan en mängd välmående och ypperliga råd, så att vi nu får alla tider äro i detta afseende fullt betryggade. Allt har således emot förmodan aflupit lyckligt, och vi hafva under hela vår färd ej varit utsatta för någon nöd, om jag undantager den gröna, hvarvid våra näsor, i brist på bättre kost, här beklagligtvis nödgats vänja sig!” Rancken 1884: 28–29.

The green is snuff of poor quality. See next page.

Another description, from 24 May/5 June, reads: “Under vår vistelse härstädes hafva vi besökt apothekaren Kasch, hos hvilken vi åto en middag, och Gymnasii Directorn, hos hvilken vi tillbragte en afton. Der var Gymnasii hela Philologiska Section in toto, och bland dem en quidam, som författat en Wogulisk Katekes, af hvilken äfven Castrén fick del, men emot skriftelig förbindelse att återställa’t.

Såsom *Nemtser* fick vi en mängd uppvaktningar af andra *Nemtser*. De otvifvelaktigt

intressantaste af alla voro dock trenne: en *Fransyska*, samt tvenne Tyskar, *Teller* och *Wahlström*. Fransyskan, vanligen företrädesvis kallad *Nemkan*, var en gammal gumma, som i tiden tjenat hos någon Rysk General, som sedermera blifvit Guvernör uti Sibirien. Så hade hon kommit till Tobolsk. Här njöt hon högt anseende genom det delicata bröd, som hon förstod att baka, och hvarmed hon dagligen försedde de förnämare husen uti staden. Så snart ryktet om vår ankomst hunnit sprida sig, infann sig också *Nemkan* hos oss, och vi sågo det så mycket hellre, som vi funno, att hon verkligen i hög grad förtjenade det loford, som den allmänna opinionen tilldelat henne. Hvarje dag försedde hon oss kräseligen, och vid afresan bullade hon upp en maklös väggkost –

Likasom *Nemkan* var berömd genom sitt bröd, så var *Teller* det genom sitt snus. Alla finare näsor uti Tobolsk förser han med en kost vida öfver den, hvilken de handlande tillhandahålla den härstädes bosatta menskligheten. Denna är nemligen ett otyg, likt det som man får se hos våra Finska spågummor, och som vanligtvis bär namnet af den gröna nöden. Under sådana förhållanden var oss *Tellers* tjenstaktighet af lika stor, om ej större vigt än *Nemkans*. Också var han mycket beredvillig att i framtiden per posto tillhandahålla oss snus. Här af ses nog samt, att mannen väl förtjenar sin lilla tirad. Dessutom gjorde

hithörande upplysningar, kan jag blott i största allmänhet redogöra för resans framtida riktning.

Till vinnande af en klarare åskådning har jag indelat det blifvande fältet för min verksamhet uti trenne delar: den norra eller Samojediska, den mellersta eller Östjakiska, den södra eller Mongoliskt-Tatariska. Det är enligt instruotionen den norra eller Samojediska delen af Sibirien, som väsendtligen bör af mig i lingüistiskt och ethnographiskt hänseende undersökas. Men såsom man vet, eller åtminstone förmodar, hafva åtskilliga Samojedstammar, under sin vandring ifrån Altaj till Ishafvet, kvarstadnat i medlersta och södra Sibirien inom Östjakernas, Mongolernas och Tartarernas närvarande områden. Bland dem skola somliga redan hafva sammansmultit med landets öfriga invånare; andra deremot sägas ännu kvarlefva med bibehållande af sitt språk och sin nationalitet, fastän de till följe af sitt ringa antal ej behörigen åtskiljas ifrån hufvudfolket, utan blifva förvexlade dels med Östjaker, dels med Mongoler och Tatarer. Enligt den gifna instruotionen tillhör det äfven mig, att om alla de för Samojejer misstänkta folkstammar i Sibirien utreda, hvad de i sjelfva verket äro. Detta kan rimligtvis icke ske utan en dessförinnan vunnen kännedom af de Östjakiska, Mongoliska och Tatariska språken. Ty om jag också icke skulle hinna inlåta mig uti en noggrannare undersökning af de språk, hvilka tilläfventyrs ej äro af Samojedisk upprinnelse (t. ex. Kojbaliskan, Sojotiskan m. m.), ehuru man så betraktat dem, är likväl en allmän kännedom af nyssnämnda språk och i synnerhet af Östjakiskan nödvändig till att ådagalägga den närmare beskaffenheten af de genom Östjakiskt, Mongoliskt och Tartariskt inflytande ombildade Samojediska språk.¹⁰²

Det är nu Östjakiskan, som till en början kommer att bestämma riktningen af min resa. Hade jag ej detta hinder att öfvervinna, så kunde jag omedelbart företaga en i många hänseenden intressant resa till Samojejerne – intressant äfven derigenom, att

den skulle sammanhänga med min föregående rese-tour. Jag har nemligen tillföre ända ifrån Mesen beledsagat den Samojediska befolkningen genom de Kaninska, Timanska och Bolscheseme[1]ska tundror-na öfver Ural allt intill Obdorsk. Rätteligen borde jag på sistnämnde ort åter vidtaga mina undersökningar och styra kosan ifrån Obdorsk till Nadymiska Viken, derifrån till Tas och vidare till Jenisej-floden. Men under denna resa skulle jag komma i beröring me[d] folkslag, hvilka af somliga författare hållas för Samo-jeder, af andra för Ostjaker. Förutsatt att de hvarken äro rena Samojeder eller Ostjaker, utan utgöra en blandning af hvardera folket, så vore min resa den Ostjakiska lärdomen förutan i det närmaste förfelad. Skulle nu äfven denna förutsättning vara ogrundad, så hyser jag i alla fall en på goda skäl grundad far-håga, att resans ändamål på denna väg ej kan ernås. Det heter uti min instruction: Akademien önskar, att språkstudierna skola under resan blifva hufvudföremålet för min ansträngda verksamhet. Men för att slika studier under en sommartiden verkställd resa hellst med någon framgång skola kunna bedrifvas, är det oundgängligen nödvändigt, att den resande kommenderar sin egen skuta och efter godtfinnande kan bestämma sin resa. Så stora tillgångar, som härtill skulle erfordras, kan icke hvarje man disponera. Jag för min del vore nödsakad att sälla mig tillhoppa med Ryssar, hvilka i handels-affärer besöka Ishafvets kus-ter. Men handel och vetenskap räcka hvarandra sällan en broderlig hand, och i närvarande fall kunna mina intressen alldeles icke bestå tillika med köpmannens. Medan han köpslagar med Ostjaken, eller i god ro in-saltar sin fisk på någon öde strand, borde jag ligga i ett Samojedtält, der köpmannen sommartiden ingenting har att uträtta. Härtill kommer, att de Obska skutorna på sin höjd komma till Nadym, hvarest Ostjaker ännu äro bosatta; men huru min resa härifrån skall kunna fortsättas till Tas, eller om det med mina tillgångar ens är möjligt, vet jag icke. Det vet jag blott, att sommaren

han oss stora tjänster vid an-stalterna för resan; och vi fun-no här till vårt nöje, att Tysk-heten, då den framträder utan anspråk, är någonting högst älskvärdt. [...] Vår andre man *Wahlström*, var en gråhårgub-be, som i det närmaste sett ett sekel fly, och derunder varit förkastad många skiften. Född i Stralsund, hade han i sina yngre år tjenat vid svenska flottan. [...] Men treåriga kriget utbröt, och han blef tillfångatagen vid Hogland. Kort derefter gick han i Rysk krigstjenst [...] Se-dermera blef han mycket be-gagnad af höge Herrar, och reste som betjent med dem kring hela det stora Ryska riket [...] Gammal vorden, hade han för alltid bosatt sig uti Tobolsk, der han öfver 30 år lifnärt sig med bokbinderi samt förfärdigandet af paraplyer, hvilket gaf honom en nödtorftig utkomst. [...] Vi hafva haft honom nästan hvar-je afton hos oss, och det har varit ett högt nöje att betrak-ta denna ärevördiga minnes-vård från framfarna dagar. Li-kasom vi njutit af hans, så har också han njutit af vårt um-gänge, ty ha menar att han nu kunde dö med fröjd, då han ef-ter en så lång tid ännu engång fick höra Svenskans för honom så kära ljud. –” Rancken 1884: 32–35. (TS)

101 This description has been published in German as Castrén 1845a.

102 A critical edition of Castrén's Khanty grammar, see Castrén 2018b.

- 103 Kolva is situated on a small river of the same name near its confluence with the River Usa, N65°57'47" E57°21'42". (TS)
- 104 There is a footnote by Sjögren in Castrén 1845a here: Eben hier war es auch, wo Dr. Castrén damals den Grund zu der Krankheit legte, von der er später in Obdorsk befallen wurde, und die einen so drohenden Charakter annahm, das er auf den dringenden Rath seines Arztes in Beresow die damals bereits von der Akademie beschlossene Fortsetzung seiner Reise einstweilen aufgeben und eiligst nach seinem Vaterlande zurückkehren musste, um dort in nöthiger Ruhe die zur Zeit noch sogar problematische Wiederherstellung seiner zerrütteten Gesundheit abzuwarten. S[jögren].
See p. 504–528, esp. 523–528.
- 105 There is a footnote by Sjögren in Castrén 1845a here: Hat der V[er]f[asser] hier nicht etwa Samojedenfamilien schreiben wollen? S[jögren]. Castrén denied it in his letter to Sjögren on 25 July/6 August 1845.

på dessa orter är en högst olämplig årstid för resor i lingvistiskt hänseende. Philologen bör så inrätta sig, att han för sina egentliga studier utväljer vissa ändamålsenliga hufvudstationer, men undviker allt dröjsmål på obebodda, folktoma trakter, der för hans ändamål naturligtvis ingenting är att förtjena. Vintertiden kan han efter behag stå stilla eller resa, ty då finnes, för att tala i Samojedisk anda: *folk* öfverallt och *väg* öfverallt. Men om sommaren äro Samojederne kring-spridda och all communication på tundrorna afbruten, så att man på hela månader ej kan komma ur en fläck. Denna erfarenhet har jag mera än en gång fått besanna och sednaft under en resa ifrån Kolva¹⁰³ till Obdorsk 1843 om hösten. Jag reste då i sällskap med Syrjänska bönder på en så kallad kajuk Uusa-floden uppföre och nådde efter vid pass tvenne veckors färd foten af Ural. Här nödgades jag ligga stilla på en öde tundra under väntan på renar och vinterföre i nära fem veckors tid och lifnära mig med kött af störtade renar.¹⁰⁴ På hela resan emellan Kolva och Obdorsk dröjde jag nio veckor, utan att träffa en enda Samojed på vägen. Tvenne månader sednare hade jag kunnat verkställa samma resa på nio dygn och finna vägen full med nomader. Att ungefär enahanda förhållande skulle komma att äga rum i närvarande fall, har jag allt skäl att förmoda.

Ännu en omständighet förmår mig att slå den äfventyrliga Ishafs-färden ur hägen. Under min vistelse i Beresow förlidet år hörde jag omtalas, att vid floden Kasym skulle finnas åtta nomadiserande Samojedstammar¹⁰⁵, hvilka i anseende till språket troddes i betydlig mon skilja sig ifrån de till Obdorska volosten hörande Samojeder. En så vigtig uppgift kan naturligtvis icke af mig lemnas utan all uppmärksamhet, utan mitt bemödande måste blifva, att före afresan till Jenisej söka förskaffa mig närmare upplysningar om denna hitintills förbisedda gren af Samojed-ätten. Detta kan förmodligen icke ske förr än om hösten, då de Kasymska Samojederne skola besöka Kondinsk och Surgut.

I betraktande af alla dessa omständigheter har jag i nästa sommar endast ämnat röra mig på floderna Irtisch och Ob samt derunder hufvudsakligen sysselsätta mig med studium af Ostjakiskan. Till hufvudstation tyckes nejden af Samarova vara bäst egnad, emedan Ostjaker af skillda district der stöta tillsammans och enligt härvarande Ryssars utsago äro i anseende till språket betydligt afvikande från hvarandra. Väl ligger en närmare utredning af de särskildta Ostjakdialekterna utom fältet för min verksamhet; men det är redan för den allmänna öfversigten af ett språk, i synnerhet ett rått och alldeles obearbetadt språk, såsom Ostjakiskan, nyttigt och nödvändigt, att med hvarannan jemföra flere dialekter. Dessutom hoppas jag på en möjlighet, att här på orten redan under sommaren kunna erhålla nödiga upplysningar om de Kasymska Samojederna. I sådant fall kunde jag straxt med första vinterföre fortsätta min resa åt något annat håll. Så väl enligt Akademiens instruction, som min egen önskan, borde jag nu sträfva att komma först till Tas och sedan till Jenisej, för att efter inhemtad, fullständig kännedom af den allmänna, nordliga dialekten af Samojederspråket öfvergå till dess sydliga utgreningar. Detta är en plan, som jag ännu med fasthet vidhänger, men tillika förutser jag, att den i utförandet skall möta betydliga svårigheter. Först och främst är jag ännu oviss, om man ifrån den Surgutska sidan ens kan komma till Tas, och för det andra skulle enligt nämnda plan de i trakten af Narym boende Samojeder blifva för denna gång af mig obesökta. I och för deras skull vore jag sedan nödsakad att ifrån Jenisej göra en resa af flere hundra verst till Ob-floden. Till undvikande af denna omväg kunde min resa äfven inrättas på det sätt, att jag hela nästa vinter skulle uppehålla mig hos de särskildta Samojed-grenarne vid Ob-floden, resa om våren uppför Ket till Jenisej, styra denna flod utföre och göra återresan uppför Tas. Men allt detta måste bero af omständigheter och förhållanden, hvilka ännu ej låta bestämma sig.